

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

314

Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje Ujawnienia informacji w sprawozdaniu finansowym

Redaktorzy naukowi

Zbigniew Luty

Aleksandra Łakomiak

Alicja Mazur

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Barbara Majewska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-323-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Jolanta Chluska , Wybrane aspekty porównywalności sprawozdań finansowych.....	11
Małgorzata Cieciura , Pomiar jako jedna z naczelných cech systemu rachunkowości finansowej w kontekście społecznej odpowiedzialności biznesu.....	21
Jerzy Gierusz , Postulowana forma ujawnień w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.....	31
Yury Y. Karaleu , Rozwój sprawozdawczości finansowej w przyszłości: tradycyjna rachunkowość a islamska koncepcja rachunkowości	45
Joanna Koczar , Porównywalność informacji w raportach o społecznej odpowiedzialności biznesu	52
Anna Kuzior , Informacje dodatkowe do sprawozdania finansowego i kierunku ich zmian.....	63
Irina Loukianova , Księga główna i jej lustrzane odbicie – problemy sprawozdawczości finansowej białoruskich oddziałów międzynarodowych koncernów.....	75
Aleksandra Łakomiak , Definiowanie pojęć w rachunkowości a cechy jakościowe sprawozdania finansowego	83
Teresa Martyniuk, Katarzyna Szawczak , Raportowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw	104
Anna Mazurczak , Raporty społeczne jako uzupełnienie informacji ujawnianych przez spółki giełdowe w Polsce	119
Agnieszka Nóżka , Sprawozdawczość kapitału intelektualnego w kontekście potrzeb informacyjnych interesariuszy.....	130
Małgorzata Rówińska , Raportowanie całkowitego dochodu – zmiany w regulacjach MSR 1.....	143
Janusz Samelak , Ramy koncepcyjne zintegrowanego sprawozdania jako formy raportowania CSR.....	155
Tatiana Sviridovich , Sprawozdawczość finansowa banków w Republice Białorusi – stan obecny i perspektywa przejścia na MSSF.....	166
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz , Definiowanie zakresu, zasięgu i jakości zintegrowanego sprawozdania.....	174
Marzena Tatarska , Sprawozdawczość zintegrowana na przykładzie Grupy Lotos S.A.	187
Agnieszka Tłaczała, Piotr Tłaczała , Prezentacja innych całkowitych dochodów według standardów międzynarodowych.....	200

Tatiana Verezubova , Doskonalenie rachunkowości i sprawozdawczości białoruskich ubezpieczycieli.....	211
Ewa Walińska, Anna Jurewicz , Ujawnianie informacji w raporcie finansowym – czy potrzebne są ramy konceptualne?	218
Natallia Yauseichykava , Ewidencje podatkowe osób fizycznych prowadzących działalność w Republice Białoruś – perspektywy zmian.....	236
Joanna Zuchewicz , Zintegrowane sprawozdanie finansowe jako instrument prezentacji gospodarczych i społecznych dokonań jednostki	247

Summaries

Jolanta Chluska , Chosen aspects of the financial statements comparability	20
Małgorzata Cieciora , Measurement as one of the main features of the system of financial accounting in the context of Corporate Social Responsibility	30
Jerzy Gierusz , Recommended presentation of Statement of Comprehensive Income	44
Yury Y. Karaleu , Future development of financial reporting: conventional accounting and islamic concept.....	51
Joanna Koczar , Comparability of information in reports on Corporate Social Responsibility	62
Anna Kuzior , Additional information to financial statements and directions of their changes	74
Irina Loukianova , Ledger and its mirror image – problems of financial reporting of Belarus branches of international concerns	82
Aleksandra Łakomiak , Definition of terms in accounting vs. qualitative characteristics of financial statement.....	103
Teresa Martyniuk, Katarzyna Szawczak , Corporate Social Responsibility reporting.....	118
Anna Mazurczak , Social reports as a supplement of information disclosed by public companies in Poland.....	129
Agnieszka Nózka , Reporting on intellectual capital and information needs of stakeholders	142
Małgorzata Rówińska , The statement of comprehensive income – the change of IAS 1 regulations.....	154
Janusz Samelak , Conceptual framework of integrated report as a form of CSR reporting.....	165
Tatiana Sviridovich , Current status and prospects for the conversion of financial reporting of banks in the Republic of Belarus to the international standards	173
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz , Defining the scope, coverage and quality of integrated report	186

Marzena Tatarska , Integrated reporting on the example of the Lotos Group Joint Stock Company	199
Agnieszka Tłaczala, Piotr Tłaczala , Presentation of other comprehensive income according to international standards	210
Tatiana Verezubova , Improvement of accounting and reporting of Belarusian insurance companies	217
Ewa Walińska, Anna Jurewicz , Disclosure of information in financial report. Are conceptual frameworks needed?.....	235
Natallia Yauseichykava (Natalia Jewsiejczikowa) , Tax records of individual entrepreneurs in Belarus – prospects of change	246
Joanna Zuchewicz , Integrated financial statement as the instrument of an entity’s economic and social performance presentation	256

Tatiana Verezubova

Białoruski Państwowy Uniwersytet Ekonomiczny, Mińsk
Republika Białorusi

DOSKONALENIE RACHUNKOWOŚCI I SPRAWOZDAWCZOŚCI BIAŁORUSKICH UBEZPIECZYCIELI

Streszczenie: Zarówno sprawozdawczość finansowa, jak i prowadzenie ksiąg rachunkowych w Republice Białorusi podlega obecnie procesowi istotnych zmian. W większym stopniu proces ten dotyczy podmiotów prowadzących działalność w zakresie ubezpieczeń, które jeszcze do niedawna, zgodnie z zasadami obowiązującymi w czasach ZSRR, opierały swoją ewidencję składek ubezpieczeniowych na metodzie kasowej. Od 2014 r. planowane jest sporządzanie sprawozdań finansowych zgodnie z MSSF. Powoduje to wiele problemów natury ekonomicznej i technicznej, w związku z czym trwają intensywne prace nad ich rozwiązaniem. Problematyce tej poświęcony został niniejszy artykuł.

Słowa kluczowe: rachunkowość, sprawozdawczość, podmioty ubezpieczeniowe, MSSF.

1. Wstęp

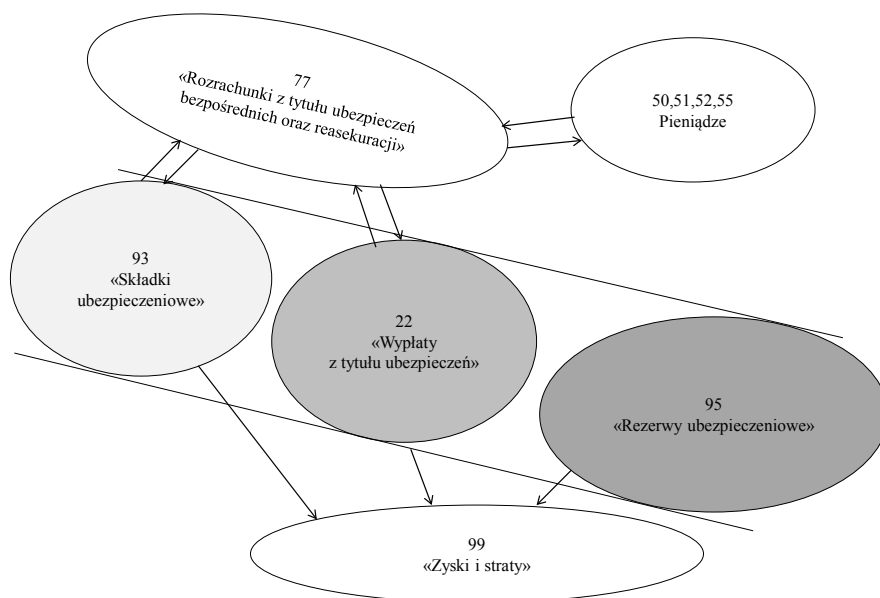
Republika Białorusi przechodzi obecnie znaczące zmiany w obszarze rachunkowości i sprawozdawczości przedsiębiorstw. Ministerstwo Finansów przyjęło szereg rozporządzeń, które wzorowane są na międzynarodowych standardach sprawozdawczości finansowej, w celu przygotowania i przejścia białoruskich przedsiębiorstw z krajowych na standardy międzynarodowe. Są to instrukcje dotyczące między innymi: ujawnień, ewidencji i wyceny aktywów trwałych, inwestycji w szerokim tego słowa znaczeniu, instrumentów finansowych, transakcji z podmiotami powiązаныmi itp. Od 2013 r. obowiązuje zmiana sposobu księgowania przychodów przy obliczaniu składek ubezpieczeniowych. Dotychczas stosowana metoda kasowa pozostała już tylko w przedsiębiorstwach indywidualnych oraz małych przedsiębiorstwach, które nie prowadzą pełnej rachunkowości, lecz uproszczoną ewidencję podatkową.

Największe zmiany odnotowano w rachunkowości zakładów ubezpieczeń, które w czasach Związku Radzieckiego prowadziły ewidencję działalności ubezpieczeniowej z wykorzystaniem metody kasowej, którą w 2013 r. zastąpiono metodą memoriałową. Sam moment przejścia nie został przygotowany ani od strony teoretycznej, ani

praktycznej. Jest to jeden z problemów nurtujących organizacje ubezpieczeniowe w Republice Białorusi. Dodatkowym problemem i wyzwaniem jest planowane na 2014 r. wprowadzenie obowiązku sporządzania sprawozdań finansowych wg Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF).

2. Prawne podstawy prowadzenia ksiąg rachunkowych i sprawozdawczości finansowej ubezpieczycieli w Republice Białorusi

Działalność ubezpieczeniowa jest specyficzna. Obecnie stosowany na Białorusi uniwersalny plan kont nie jest dostosowany do specyfiki działania wspomnianych podmiotów. Wydzielono w nim tylko trzy charakterystyczne konta dla działalności ubezpieczeniowej (przedstawione na rys. 1).

Rys. 1. Konta specjalne wydzielone w planie kont dla ubezpieczeń w Republice Białorusi

Źródło: opracowanie własne.

Konto 93 „Składki ubezpieczeniowe (premie)” jest przeznaczone do ujmowania, informacji o składkach ubezpieczeniowych (premiach), naliczonych zgodnie z umowami ubezpieczeniowymi i reasekuracyjnymi, podpisanymi przez instytucję ubezpieczeniową lub zawartymi w jej imieniu (wg umów reasekuracyjnych). Na koncie tym u reasekuratora księgowane są kwoty udziału w premii ubezpieczeniowej otrzymywanej od cedenta zgodnie z poziomem ryzyka przyjętym do reasekuracji. Nato-

miast u cedenta na koncie tym naliczane są kwoty premii ubezpieczeniowej, podlegającej przekazaniu reasekuratorowi zgodnie z ryzykami podlegającymi reasekuracji.

Konto 22 „Wypłaty z tytułu ubezpieczeń (odszkodowania)” ma na celu ustalenie informacji na temat wysokości wypłaconych kwot ubezpieczeniowych w związku ze zdarzeniem objętym ubezpieczeniem, zgodnie z warunkami umowy ubezpieczenia, a także kwoty płatności na rzecz ubezpieczonych w przypadku wcześniejszego rozwiązania umowy ubezpieczenia w przypadkach przewidzianych prawem.

Konto 95 „Rezerwy ubezpieczeniowe” gromadzi informacje na temat stanu i ruchu rezerw ubezpieczeniowych utworzonych przez firmę ubezpieczeniową w określony sposób, a także udziału firm reasekuracyjnych w rezerwach ubezpieczeniowych i ich zmianach.

Konto 77 „Rozrachunki z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich oraz reasekuracji” ma na celu grupowanie informacji o rozliczeniach firmy ubezpieczeniowej z innymi ubezpieczycielami i pośrednikami ubezpieczeniowymi, a także innymi ubezpieczycielami w ramach koasekuracji kontraktów. Ponadto konto to gromadzi informacje na temat rozliczeń z cedentami depozytów i premii oraz rozliczeń z tytułu składek i strat związanych z ryzykiem przekazanym reasekuracji [Instrukcja na temat funkcji... 11.01.2010].

Ministerstwo Finansów RB w celu zapewnienia funkcji kontrolnej ustala dla firm ubezpieczeniowych zakres informacyjny oraz terminy składania sprawozdań finansowych.

Podmioty ubezpieczeniowe są zobowiązane raz w roku, do 1 maja, do opublikowania rocznych bilansów i zestawień ukazujących finansowe rezultaty działalności gospodarczej, po przeprowadzeniu audytu, który potwierdza wiarygodność zawartych w nich informacji.

Obecnie w skład sprawozdania finansowego zakładów ubezpieczeń wchodzi:

1. bilans;
2. rachunek zysków i strat;
3. zestawienie zmian w kapitale własnym;
4. zestawienie kluczowych wskaźników finansowych;
5. sprawozdanie z przepływów pieniężnych;
6. sprawozdanie na temat wypłacalności;
7. sprawozdanie dotyczące zainwestowania rezerw ubezpieczeniowych;
8. sprawozdanie na temat kluczowych wskaźników działalności [Instrukcja przygotowania i składania... 11.01.2010].

Ponadto opracowano zasady wyceny aktywów netto do kontroli minimalnego kapitału własnego [Instrukcje dotyczące sposobu obliczania... 11.06.2012].

Sprawozdanie finansowe składane jest w Ministerstwie Finansów włącznie z podstawowymi wskaźnikami na temat działalności jednostek ubezpieczeniowych. Sprawozdania są przekazywane nie tylko do Ministerstwa Finansów, ale także do Krajowego Komitetu Statystycznego. Naruszenie zasad w zakresie sprawozdawczości zagrożone jest znacznymi karami finansowymi.

3. Problemy ubezpieczycieli w zakresie rachunkowości

Przejęcie firm ubezpieczeniowych, od 2013 roku, od zasady kasowej do memoriałowej wywołało wiele problemów, które nie zostały rozwiązane aż do chwili obecnej. Najważniejsze z nich to:

1. Nieprzygotowanie programów komputerowych dostosowanych do nowej metody rachunkowości. Szczególnie dotyczy to dużych ubezpieczycieli, takich jak Belgosstrakh, Beleximgarant, TASK, Belneftestrakh itp. Spowodowane jest to między innymi tym, że mają one rozbudowane struktury oddziałów i przedstawicielstw w regionach, powiatach i miastach na Białorusi.

2. Aplikacja nowego programu komputerowego wymaga czasu i znacznych inwestycji finansowych. Program komputerowy wykorzystywany wcześniej (Rachunkowość 1 S – 7) jest niewydolny w nowych warunkach.

3. Obecny system rozliczania agentów ubezpieczeniowych jest niedostosowany do rozwiązań proponowanych w ramach standardów.

Rozwiązanie problemów technicznych musi być przeprowadzone w najbliższej przyszłości, ponieważ bez tego przejście podmiotów ubezpieczeniowych na MSSF może napotkać znaczne trudności.

4. Perspektywy przejścia na MSSF

Od 2000 r. co pięć lat są weryfikowane państwowe programy rozwoju ubezpieczeń w Republice Białoruś. Zakładana jest w nich poprawa rachunkowości, sprawozdawczości finansowej i weryfikacji sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń. Z założenia oczekuje się, że docelowo osiągnie się korelację z międzynarodowymi zasadami i normami, które spełniają wymogi systemu rachunków narodowych i gospodarki rynkowej [Uchwała Rady Ministrów... 28.09.2001]. Od tego czasu, stopniowo, Republika Białoruś przygotowuje się do wprowadzenia zasad MSSF w organizacjach pożytku publicznego, które obejmują: instytucje kredytowe, podmioty ubezpieczeniowe, giełdy, organizacje, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu, fundusze emerytalne, fundusze inwestycyjne.

Należy podkreślić, że stosowanie MSSF w odniesieniu do niektórych rodzajów organizacji w różnych krajach Wspólnoty Niepodległych Państw zmienia się. Ubezpieczyciele w prawie wszystkich krajach byłego Związku Radzieckiego mają obowiązek sporządzania sprawozdań finansowych wg MSSF (tabela 1).

Wejście w życie nowej ustawy o rachunkowości i sprawozdawczości w Republice Białoruś ma nastąpić 1 stycznia 2014 r. Od tego roku spółki ubezpieczeniowe oraz spółki publiczne, jednostkowe przedsiębiorstwa i (lub) powiązane podmioty gospodarcze, jeśli mają oddziały, i stowarzyszone, będą zobowiązane do sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF.

Ustawa przewiduje konieczność przesłania skonsolidowanego sprawozdania finansowego do Ministerstwa Finansów Republiki Białorusi do 30 czerwca roku na-

Tabela 1. Organizacje, które są zobowiązane do sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z MSSF, w niektórych państwach Wspólnoty Niepodległych Państw

Organizacje	Sprawozdawczość	Armenia	Azerbejdżan	Białoruś	Kazachstan	Kirgistan	Moldawia	Rosja
Organizacje dopuszczone do obrotu na rynku papierów wartościowych	indywidualna	+	+	-	+	+	+	-
	skonsolid.	+	+	-	+	+	+	od 2013
Instytucje kredytowe	indywidualna	+	+	+	+	+	+	+
	skonsolid.	+	+	+	+	+	+	+
Instytucje ubezpieczeniowe	indywidualna	+	+	-	+	+	+	-
	skonsolid.	+	+	-	+	+	+	od 2013
Niepaństwowe fundusze emerytalne	indywidualna	+	-	-	+	+	+	-
	skonsolid.	+	-	-	+	+	+	-
Handlowe	indywidualna	+	-	-	+	+	-	-
	skonsolid.	+	-	-	+	+	-	-
Profesjonalni uczestnicy obracający papierami wartościowymi	indywidualna	+	+	-	+	+	-	-
	skonsolid.	+	+	-	+	+	-	-
Fundusze inwestycyjne	indywidualna	+	+	-	+	+	+	-
	skonsolid.	+	+	-	+	+	+	-
Państwowy biznes	indywidualna	+	-	-	+	+	-	-
	skonsolid.	+	-	-	+	+	-	-
Inne organizacje	indywidualna	+	-	-	+	-	-	-
	skonsolid.	+	-	-	+	-	-	od 2013

Źródło: opracowanie własne.

stępującego po roku sprawozdawczym, jak również obowiązkowe ujawnianie oświadczeń nie później niż do 31 lipca roku następującego po roku sprawozdawczym.

Projekt ustawy przewiduje obowiązek corocznej sprawozdawczości. Raporty okresowe będą sporządzane na wniosek innych organizacji (np. banku). Będzie to podlegało oddzielnym regulacjom.

Zasady prezentacji sprawozdań według krajowych norm pozostaną takie same. Podmioty ubezpieczeniowe będą nadal składać sprawozdania roczne nie później niż do 1 marca roku następującego po roku sprawozdawczym (dla innych organizacji – nie później niż do 31 marca).

Zgodnie z projektem ustawy o sprawozdaniach finansowych ich forma i treści znacznie uległy zmianie: zmniejszono liczbę elementów sprawozdania, jest lepsze

analitycznie raportowanie oraz wzrosła przydatność dla użytkownika. W szczególności rozbudowano część dotyczącą informacji dodatkowej, co odpowiada globalnym trendom. Nota wyjaśniająca musi ukazywać przyjęte zasady rachunkowości, zasady ujawniania dodatkowych informacji, które nie zostały pokazane w samych formularzach i które mają znaczenie dla zrozumienia sprawozdania finansowego przez użytkowników.

Poprawa cech jakościowych sprawozdań finansowych, ich modyfikacja, w tym jawne zasady klasyfikacji i wyceny zapewnią zrozumienie przez różne grupy użytkowników oraz zdolność do podejmowania właściwych decyzji gospodarczych na poziomie podmiotów gospodarczych oraz na poziomie krajowym.

Doświadczenie Wspólnoty Niepodległych Państw w zakresie wdrażania i stosowania MSSF wykazało, że istnieją wspólne problemy we wdrażaniu tych zmian, a mianowicie:

1) brak lub niski poziom rozwoju infrastruktury, umiejętności, znajomości MSSF, brak potrzeb informacyjnych wielu użytkowników sprawozdań finansowych, które są ukierunkowane na MSSF, brak lub osłabienie kontroli nad jakością sprawozdań finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF, brak lub wadliwość podręczników szkoleniowych,

2) wysokie koszty restrukturyzacji systemów rachunkowości przez podmioty gospodarcze (przekwalifikowanie, rozwój i zdobywanie nowych systemów informatycznych z udziałem wysoko opłacanych specjalistów i inne);

3) złożoność tematów MSSF małych i średnich przedsiębiorstw (wymogi MSSF są bardziej skoncentrowane na dużych przedsiębiorstwach);

4) złożoność ustalania wartości godziwej aktywów finansowych i zobowiązań finansowych;

5) brak udziału organizacji publicznych oraz zawodowych księgowych i audytorów w regulacji rachunkowości i sprawozdawczości, słaby rozwój zawodu księgowego.

5. Podsumowanie

Rozwiązanie wielu problemów współczesnej rachunkowości i sprawozdawczości możliwe jest przy aktywnym poznawaniu i analizie doświadczeń innych krajów, związanych z wdrażaniem MSSF, przy uwzględnieniu specyficznych wymogów krajowych. Oczywiście przejście firm ubezpieczeniowych i innych organizacji na zasady opisane w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej pozwoli obiektywniej ocenić aktywa i pasywa w bilansach ubezpieczycieli, uzyskiwane przez nich wyniki finansowe, sytuację finansową i wypłacalność spółek ubezpieczeniowych. Tym samym spowoduje to, że informacje dla użytkowników sprawozdań finansowych będą bardziej przydatne do podejmowania właściwych decyzji administracyjnych.

Literatura

- Instrukcja na temat funkcji rozliczania przychodów i kosztów przez firmy ubezpieczeniowe, zatwierdz. Rozporządzeniem Ministerstwa Finansów Republiki Białorusi z 11.01.2010, nr 2.
- Instrukcja przygotowania i składania sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń, zatwierdz. Rozporządzeniem Ministerstwa Finansów Republiki Białorusi z 11.01.2010, nr 2.
- Instrukcja wypełniania form państwowej sprawozdawczości statystycznej. Raport w sprawie struktury aktywów i pasywów ubezpieczyciela, zatwierdzony Uchwałą Krajowego Komitetu Statystycznego Republiki Białorusi z dnia 29.09.2011, nr 268.
- Instrukcje dotyczące sposobu obliczania wartości aktywów netto, zatwierdz. Rozporządzeniem Ministerstwa Finansów Republiki Białorusi z 11.06.2012, nr 35.
- Uchwała Rady Ministrów Republiki Białorusi z dnia 28.09.2001, nr 1432 w sprawie programu rozwoju ubezpieczeń w Republice Białorusi.
- Ustawa Republiki Białorusi z dnia 18.10.1994 nr 3321-XII o rachunkowości i sprawozdawczości.

IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND REPORTING OF BELARUSSIAN INSURANCE COMPANIES

Summary: Nowadays significant changes take place in Belarussian accounting and reporting in comparison with previous years. It also applies to a greater extent to insurance companies that were traditionally working in the Soviet Union on the principles of the cash method of accounting for income insurance premiums. Since 2014 it is planned to transfer to the international financial reporting standards. This causes a lot of problems of economic and technical character. They and their solutions are discussed in this article.

Keywords: accounting, reporting, insurance companies, IFRS.